

PRÁCE
S TEXTEM
A PROJEVEM

Mgr. et Bc. Petra Jurečková

Takto pracuji s textem, když mi o něco opravdu hodně jde, nebo když jdu číst něco delšího než třeba 3-5 vět. Tedy tam, kde si to už nejsem schopná dobře zapamatovat nebo kde je ten text složitý.

Na začátku je ale práce s textem opravdu skvělý trénink pro to, to skutečně pochopit. Protože když se to naučíš přes texty, tak už se ti to přenáší i do běžného projevu. Ať už natáčíš kurz, webinář, podcast, něco přednášíš,... Začneš to v tom slyšet a začne se ti to skládat k sobě logicky. Těžko na cvičišti, lehký na bojišti...

Navíc to, že máš něco připravené ti v projevu dodá sebedůvěru. Divadlo, film i ty nejlepší přednášky se prostě zkouší. Pracuje se na nich. A někdy opravdu dlouho. Když máš přednášku TEDx, dostaneš k sobě 2 profesionály na pomoc - jednoho, který ti pomáhá s obsahem a strukturou a druhého, který ti právě pomáhá s tím, jak ten obsah správně předat. Což je přesně to, co děláme tady. Plus hlas, artikulace a řeč těla. Ti nejlepší řečníci si to nevycucali z prstu. Naučili se to. Naposlouchali to. Pochopili. Aplikovali.

Na dalších 2 stránkách máš souhrn práce s textem a projevem, který si můžeš vytisknout a mít ho jako tahák. Poslední 2 stránky jsou bez pozadí a krásností kolem, aby ti to nesežralo moc barvy v tiskárně.

Moc se těším, až uslyším, co z toho všechno vznikne :)

Petra Jurečková

JEDNOTLIVÉ KROKY ZPRACOVÁNÍ ČTENÉHO TEXTU

1. přečtu si minimálně celý odstavec, abych věděl/a:
 - co v něm skutečně je
 - co je s čím propojené
 - co z toho je nejdůležitější = hierarchie textu - některé části jsou hlavní a další fungují jako “poznámky kolem”
2. naznačím si **fráze** / - abych věděl/a, kde se můžu nadechnout a co potřebuji logicky spojit k sobě. Pokud mi moc frází dělá v řeči “intonační kopečky” značím si jich méně. O to víc pak ale musím pracovat s dechem...
 - a. větší /a menší předěly // můžu odstupňovat /počtem lomítek (/ ,// ,/// ,////)
3. naznačím **větné důrazy** (když už umím, značím jen jinde než na konci)- dívám se:
 - jaká slova nebo sousloví jsou nejdůležitější - co chci “vypíchnout”; co chci, aby posluchač určitě slyšel
 - jestli tam někde nemám srovnávání - to bude pod důrazem a většinou i uvozující slova (jednak-jednak)
 - Jak důraz značit? Podtrhávat (ručně i vlnovkou), **ztučňovat**, VELKÝM PÍSMEM nebo **zvýrazňovat**.
4. naznačím si šipkami **intonaci** (udělám si 1 znak a pak ho kopíruji)
 - **melodém ukončující klesavý** - kde jdu do tečky a ukončím - i u otázek otevřených/doplňovacích!
 - značím < (Alt Gr + tlačítko s čárkou), ↓ (Alt+25) nebo ▼ (Alt+31)
 - **melodém neukončující** - kde potřebuji navázat a neklesnout, protože informace pokračuje
 - značím > (Alt Gr + tlačítko s tečkou), → (Alt+26), ► (Alt+16), v ruce já mám nejradši šipku ↗. Tuhle šipku neuděláš přes klávesovou zkratku, ale je v symbolech. Případně si ji můžeš nakopírovat. Případně lze značit i ↑ (Alt+24), ▲ (Alt+30) - pokud si ale neznačím
 - **melodém ukončující stoupavý** - otázky uzavřené/doplňovací ano/ne - já si neznačím, protože mi to nikdy nedělalo problém intonačně vůči otevřeným. Případně bych právě značila ↑ (Alt+24), ▲ (Alt+30)
5. naznačím si **pauzy** - tam kde chci, aby to vyznělo a posluchač měl čas se nad tím zamyslet. Nebo to chci jen nechat působit. Pauza je mocná!
 - a. značím např. * (Alt Gr + pomlčka „-“), případně i víc hvězdiček při delší pauze
6. vrátím se k hierarchii textu a pokud je hodně složitý - mám dlouhé, rozvětvené souvětí, naznačím si i **hlavní linku**, kterou musím držet výš než ostatní text.
 - Značím to něčím jiným než si vyberu pro důraz- nejlepší mi přijde podtrhnutí vlnovkou nebo **zvýraznění**.
7. když to chci mít opravdu skvěle, značím si i přízvuk na předložkách
 - ´na stromě (2x zmáčknu tlačítko s háčkem a jeden si umažu a pak kopíruju :D) nebo v ruce pŭlkroužek pod mezi předložkou a slovem

NA CO NEZAPOMENOUT?

1. Slovní přízvuk

- na předložce (kromě důrazů, moc dlouhých slov, v poezii a pokud jsou za ní slova, které přímo neřídí)
- na první slabice taktu

2. Fráze

- dodržuj logiku toho, co k sobě patří a co ne
- poslouchej svůj dech - když ti dochází, nadechni se na konci fráze a ne uprostřed
- je dobré střídat délku frází, aby nebyly všechny stejně dlouhé - vyhneš se monotónnosti.

3. Důraz - zvýraznění můžu udělat

- změnou tempa - čím důležitější informace, tím větší časový prostor jí mám dát
- změnou hlasitosti/síly hlasu
- pauzou
- intonačně (funguje hlavně na konci fráze)

4. Intonace

- pozor na kopečky = stejný intonační vzorec - také dělá projev monotónní
- nedělat pauzy uprostřed souvětí, když je to 1 logická souvislost: *co chřadne žalem, že se na něj hněváš*

5. Tempo zpomalíme

- u důležité, nové nebo neobvyklé informace
- mluvíme-li ve velkém prostoru, na děti nebo starší lidi
- na začátku (vtahujeme do děje a posluchač si zvyká na naši mluvu) a na konci (pointa a rozloučení s divákem).

6. Neboj se pauz, tam kde mají logiku. Nech věci vyznít.

7. Projev musí plynout jako řeka, která tuhle skočí přes kamínek, tuhle obteče kmen řeky a není nikdy pořád stejná. Plynulosti můžu pomoci tak, že si jednu rukou dopředu nebo si ten text zazpívám. Zpěv je vázaný a opravdu tomu pomáhá.

NA CO JEŠTĚ SI DÁT POZOR?

1. Polykání koncovek a vystřelování začátků slabik

2. Když se klesne hlasem na konci sdělení, je to slyšet na kratší vzdálenost než vysoké tóny - musím přidat na dynamice - síle hlasu.

3. J v jsem vyslovuji po pauze, v existenciálním smyslu, když to mění význam: *Co jsi zvolil X co si zvolil - jinak NE*

4. J na začátku v ostatních slovech necháváme - *jméno, jdu,...*

5. Pozor na krátká jednoslabičná slova - nutno říct plně - *smrt, 'co 'jsi* - slovo není bod, ale úsečka.

6. Při psaní textů bychom měli vědět CO, KOMU a PROČ píšeme, nahráváme. Projev by měl mít začátek, prostředek a konec (pointu). A nejlépe i nějakou strukturu, které se držíme a nerozvětvojeme donekonečna.

7. Před natáčením se rozmluv (např. mým NEDRMOL) a rozezni hlas v těle.

JEDNOTLIVÉ KROKY ZPRACOVÁNÍ ČTENÉHO TEXTU

1. přečtu si minimálně celý odstavec, abych věděl/a:
 - co v něm skutečně je
 - co je s čím propojené
 - co z toho je nejdůležitější = hierarchie textu - některé části jsou hlavní a další fungují jako “poznámky kolem”
2. naznačím si **fráze** / - abych věděl/a, kde se můžu nadechnout a co potřebuji logicky spojit k sobě. Pokud mi moc frází dělá v řeči “intonační kopečky” značím si jich méně. O to víc pak ale musím pracovat s dechem...
 - a. větší /a menší předěly // můžu odstupňovat /počtem lomítek (/ ,// ,///)
3. naznačím **větné důrazy** (když už umím, značím jen jinde než na konci) - dívám se:
 - jaká slova nebo sousloví jsou nejdůležitější - co chci “vypíchnout”; co chci, aby posluchač určitě slyšel
 - jestli tam někde nemám srovnávání - to bude pod důrazem a většinou i uvozující slova (jednak-jednak)
 - Jak důraz značit? Podtrhávat (ručně i vlnovkou), **ztučňovat**, VELKÝM PÍSMEM nebo **zvýrazňovat**.
4. naznačím si šipkami **intonaci** (udělám si 1 znak a pak ho kopíruji)
 - **melodém ukončující klesavý** - kde jdu do tečky a ukončím - i u otázek otevřených/doplňovacích!
 - značím < (Alt Gr + tlačítko s čárkou), ↓ (Alt+25) nebo ▼ (Alt+31)
 - **melodém neukončující** - kde potřebuji navázat a neklesnout, protože informace pokračuje
 - značím > (Alt Gr + tlačítko s tečkou), → (Alt+26), ► (Alt+16), v ruce já mám nejradši šipku ↗. Tuhle šipku neuděláš přes klávesovou zkratku, ale je v symbolech. Případně si ji můžeš nakopírovat. Případně lze značit i ↑ (Alt+24), ▲ (Alt+30) - pokud si ale neznačím
 - **melodém ukončující stoupavý** - otázky uzavřené/doplňovací ano/ne - já si neznačím, protože mi to nikdy nedělalo problém intonačně vůči otevřeným. Případně bych právě značila ↑ (Alt+24), ▲ (Alt+30)
5. naznačím si **pauzy** - tam kde chci, aby to vyznělo a posluchač měl čas se nad tím zamyslet. Nebo to chci jen nechat působit. Pauza je mocná!
 - a. značím např. * (Alt Gr + pomlčka „-“), případně i víc hvězdiček při delší pauze
6. vrátím se k hierarchii textu a pokud je hodně složitý - mám dlouhé, rozvětvené souvětí, naznačím si i **hlavní linku**, kterou musím držet výš než ostatní text.
 - Značím to něčím jiným než si vyberu pro důraz- nejlepší mi přijde podtrhnutí vlnovkou nebo **zvýraznění**.
7. když to chci mít opravdu skvěle, značím si i přízvuk na předložkách
 - ´na stromě (2x zmáčknu tlačítko s háčkem a jeden si umažu a pak kopíruju :D) nebo v ruce pŭlkroužek pod mezi předložkou a slovem

NA CO NEZAPOMENOUT?

1. Slovní přízvuk

- na předložce (kromě důrazů, moc dlouhých slov, v poezii a pokud jsou za ní slova, které přímo neřídí)
- na první slabice taktu

2. Fráze

- dodržuj logiku toho, co k sobě patří a co ne
- poslouchej svůj dech - když ti dochází, nadechni se na konci fráze a ne uprostřed
- je dobré střídat délku frází, aby nebyly všechny stejně dlouhé - vyhněš se monotónnosti.

3. Důraz - zvýraznění můžu udělat

- změnou tempa - čím důležitější informace, tím větší časový prostor jí mám dát
- změnou hlasitosti/síly hlasu
- pauzou
- intonačně (funguje hlavně na konci fráze)

4. Intonace

- pozor na kopečky = stejný intonační vzorec - také dělá projev monotónní
- nedělat pauzy uprostřed souvětí, když je to 1 logická souvislost: *co chřadne žalem, že se na něj hněváš*

5. Tempo zpomalíme

- u důležité, nové nebo neobvyklé informace
- mluvíme-li ve velkém prostoru, na děti nebo starší lidi
- na začátku (vtahujeme do děje a posluchač si zvyká na naši mluvu) a na konci (pointa a rozloučení s divákem).

6. Neboj se pauz, tam kde mají logiku. Nech věci vyznít.

7. Projev musí plynout jako řeka, která tuhle skočí přes kamínek, tuhle obteče kmen řeky a není nikdy pořád stejná. Plynulosti můžu pomoci tak, že si jednu rukou dopředu nebo si ten text zazpívám. Zpěv je vázaný a opravdu tomu pomáhá.

NA CO JEŠTĚ SI DÁT POZOR?

1. Polykání koncovek a vystřelování začátků slabik

2. Když se klesne hlasem na konci sdělení, je to slyšet na kratší vzdálenost než vysoké tóny - musím přidat na dynamice - síle hlasu.

3. J v jsem vyslovuji po pauze, v existenciálním smyslu, když to mění význam: *Co jsi zvolil X co si zvolil - jinak NE*

4. J na začátku v ostatních slovech necháváme - *jméno, jdu,...*

5. Pozor na krátká jednoslabičná slova - nutno říct plně - *smrt, 'co 'jsi* - slovo není bod, ale úsečka.

6. Při psaní textů bychom měli vědět CO, KOMU a PROČ píšeme, nahráváme. Projev by měl mít začátek, prostředek a konec (pointu). A nejlépe i nějakou strukturu, které se držíme a nerozvětvíme donekonečna.

7. Před natáčením se rozmluv (např. mým NEDRMOL) a rozezni hlas v těle.